ויצאו עליה עסיקין [א]עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דאמר ליה חייתא דקטרי סברת וקבלת מאימת הואי חזקה [ב]מכי דייש אמצרי ודוקא שלא באחריות אבל באחריות לא ואיכא דאמרי [ג]אפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך רב הונא אמר או כסף או מיטב איתיביה רב נחמן לרב הונא [ד]ישיב [ה]לרבות שוה כסף אפילו סובין הכא במאי עסקינן בדלית ליה אי דלית ליה פשיטא מהו דתימא אמרינן ליה זיל טרח זבין ואייתי ליה כסף קמ"ל אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע למאי הלכתא אילימא לענין מיטב היינו דרב הונא אלא לשני אחים שחלקו ונטל אחד קרקע ואחד כספים ובא בעל חוב ונטל קרקע [ו]דאזיל האי ושקיל פלגא בכספים בהדיה פשיטא האי ברא והאי לאו ברא איכא דאמרי אדרבה לאידך גיסא דא"ל להכי שקלי כספים דאי מגנבי לא משתלמנא מינך ולהכי שקלת ארעא דאי מטרפא לא משתלמא לך מידי מינאי אלא לשני אחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן והא אמרה רב אסי חדא זימנא דאיתמר [ז]האחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר [ח]בטלה מחלוקת ושמואל אמר ויתר [ט]ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אמר בטלה מחלוקת קסבר האחים שחלקו כיורשים הוו ושמואל אמר ויתר קסבר האחים שחלקו [י]לקוחות וכלוקח שלא באחריות דמי ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות ° מספקא ליה אי כיורשין דמו אי כלקוחות דמו הלכך נוטל רביע בקרקע ורביע במעות אלא מאי הרי הן כקרקע לענין מיטב אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אסי א"ר זירא אמר רב הונא [כ]במצוה עד שליש מאי שליש אילימא

עסיקין. עוררין לומר שלנו היא: **חייתא דקיטרי.** שק קשורה ד)מלא רוח: **ואיכא דאמרי אפילו באחריות נמי.** אפי' קבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וסופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה אפ"ה אינו יכול לחזור בו: **דאמר ליה.** מוכר: **אחוי טרפך.** שכתבו לך ב"ד שטר טירפא שבדין נטלו ממך ואשלם לך: **רב הונא אמר.** לא קשיא קראי דלעיל כסף ומיטב דהכי קאמר רחמנא או כסף יתן לו או מיטב שדותיו. והא דלא איירי רב הונא עד הכא משום דבעי לאסוקי למילתא דרבי ישמעאל ור"ע דבעו לעיל [ו:] כשהן שמין אותו ה)(בינונית) בשלו הן שמין כו' ועד הכא קמיירי ואזיל: **שוה כסף.** ואת אמרת כסף: **בדלית ליה.** לא כסף ולא שדות: **מהו דתימא אמרינן ליה.** למזיק: **זיל טרח וזבין.** סובין בכסף ואייתי ליה כסף קמ"ל: **לענין מיטב.** דאפי' יש לו עידית מסלק בכסף אי בעי: **היינו דרב הונא.** והוה ליה למימר וכן אמר רב אסי: **ונטל קרקע.** בשביל חובות אביהם: **דאזיל האי.** אח: **ושקיל פלגא בכספים.** עם אחיו והיינו דקאמר הרי הן כקרקע דבעל כספים נמי יפרע חצי חובו של אביו: **האי ברא והאי לאו ברא.** בתמיה. כלומר בעל כספים לא הוי ברא לפרוע חוב אביו אבל בעל קרקע הוי ברא: **איכא דאמרי.** לאידך גיסא פרכינן דבעל כספים לא ליחייב דאמר ליה לבעל קרקע להכי שקלי כו': **לשני אחין שחלקו.** קרקע: **ובא ב"ח ונטל חלק האחד.** דמשלם לו האחר חצי חלקו או קרקע או מסלק ליה בזוזי והיינו הרי הן כקרקע דמצי מסלק ליה בזוזי כבקרקע: **בטלה מחלוקת.** אותה חלוקה בטילה וחוזרים וחולקים בשוה החלק הנשאר: **ויתר.** אבד: **רביע בקרקע.** יחזיר לו רביע חלקו או קרקע או מעות: **ורביע במעות.** או רביעית במעות כמו דתנן ביבמות (דף נ:) חלץ ועשה בה מאמר ונתן גט ובעל: **כיורשים דמו.** ועל שניהם לפרוע הלכך מחצית חלקו יחזיר לו: **אי כלקוחות דמו.** ואין לו עליו כלום הלכך רביע מאותו חלק המגיעו יפרע דה"ל ספק ממון וכל ממון המוטל בספק חולקים ואין נוטל עמו אלא רביע והלה יכול לסלקו או בקרקע או במעות: **ל"א ורביע במעות.** ממש לבד רביע בקרקע והיינו הרי הן כקרקע. מספקא ליה אי כיורשין דמו וחייב להחזיר לו מחצית חלקו קרקע ולא יכול לסלקו במעות או כלקוחות דמו ומיהו כלוקח באחריות דמי וחייב להחזיר לו מחצית מה שאיבד אבל במעות יכול לסלקו הלכך יחזיר רביע בקרקע כיורשים ורביע במעות כמוכר באחריות. ולשון ראשון שמעתי:

שליש

ויצאו עליה עסיקין. פירוש עוררים אבל אין לפרש אנסים דא"כ אפי' באחריות משהחזיק בה אמאי יכול לחזור לימא ליה מזלך גרם: **משהחזיק** בה אין יכול לחזור. בפ"ק דב"מ (דף יד:) פרש"י אע"ג שלא נתן מעות דקרקע נקנית בחזקה וקשה אמאי נקט חזקה יותר מכסף ושטר ועוד מאי קבעי מאימת הוה חזקה מתניתין היא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מב.) נעל פרץ וגדר ועוד מאי קבעי הכא טפי מבשאר דוכתין ועוד דדייש אמצריה משמע דריסה בעלמא שהולך סביב המצרים ונראה לפרש דמיירי שקנאו בקנין גמור בחליפין או בשטר או בחזקה או רפק בה פורתא ודעתו של אדם אע"פ שקנאו בקנין גמור אם יצאו עוררין יכול לחזור בו [א] כל זמן שלא הלך אמצרי השדה לארכה ולרחבה לראות ענייני השדה והיינו דדייש אמצרי [ב] ובלא נתן מעות איירי דאי בנתן מעות איירי אפי' באחריות נמי אמאי יכול לחזור בו משהחזיק בה וכי לעולם יכול לחזור בו [ג] וא"ת ולימא ליה שקול ארעא בזוזך וי"ל כגון שהוזלו אי נמי כיון שיצאו עליה עוררין אין שוה כמו שהיתה שוה בשעה שקנאה:

רב הונא אמר או כסף או מיטב. פ"ה שבא לתרץ קראי דלעיל ונ"ל שלא הספיק לסיים דבריו עד שהקשה לו ואית דגרסי אמר רב הונא וקאי אמתניתין דתניא במיטב הארץ ואמר רב הונא דלאו דוקא מיטב אלא או כסף או מיטב ובספר רב אלפס פירש דרב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא דלעיל [ז:] פליגי אדרב הונא דהכא דאינהו סברי כל מילי מיטב הוא ואפי' סובין ורב הונא סבר דלא הוי מיטב אלא או כסף או קרקע ופסק כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע שהם בתראי ור"ת אין סובר כן דמפרש שיש ג' דינין בנזקין או כסף או מיטב ואי לית ליה אפי' סובין וכ"ת אי אית ליה זוזי לא מצי לסלקו אלא בזוזי כדמוכח בהכותב (כתובות דף פו.) גבי ההוא דתלה מעותיו בנכרי הוה ואי לית ליה זוזי לא יאמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדאמר התם ולוקח שנגלה מקחו מקח טעות כמו כן דינו כדאמרינן לקמן בפרק הפרה (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לבעל הבית זוזי אמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדמוכח בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) דאין יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך ו): **פשיטא** האי ברא והאי לאו ברא. וא"ת ואמאי פשיטא ליה והא שמואל אמר בסמוך בא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים בספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד אבל הכא דבעל הקרקע בספק ולא בעל הכספים דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו שאם יפסיד בעל הקרקע שיחזור על בעל כספים:

ונטל חלקו של אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אביהן ואין יכול ליטול חלק האחד כדקתני בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכד.) יגבו עליהם שטר חוב בכור נותן פי שנים ויש לומר דמיירי הכא שעשאו אפותיקי:

ורב אמר בטלה מחלוקת. משמע דלא מצי לסלוקי בזוזי מדקאמר בטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסלקו בזוזי באותו רביע שנטל מכח ירושה ויש לומר דרב אסי סבירא ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסלוקי בזוזי משום דאמר ליה אנא לבעל חוב נמי מסלקנא בזוזי ורב אין חושש לאותה סברא ואע"ג דמיירי בשעשאו אפותיקי לא מיירי כעין אפותיקי דהמקבל (ב"מ דף קי:) דמשמע התם דלא מצי מסלק ליה בזוזי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפדה הקרקע מבעל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (שם דף לה:) דשומא הדרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזבנה או אורתא דאמר התם דלא הדרא:

כיורשים הוו. דאי כלקוחות באחריות הוו אמאי בטלה מחלוקת ישלם לו מעות: **רב** אסי מספקא ליה כו'. בלשון ראשון פ"ה שנוטל חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיורשין הוו אי כלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל כיורשים דלמא פשיטא ליה דלאו כיורשים נינהו אלא מספקא ליה אי הוו כלקוחות באחריות או כלקוחות שלא באחריות לכך נראה כלשון אחרון: **הלכך** נוטל רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחבירו עליו הראיה:

אילימא

עין משפט
נר מצוה

עז א ב ג מיי' פ"ט מהלכות מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ה:

עח ד ה מיי' פ"י מהל' נחלות הלכה א סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן קעה סעיף ד:

עט ו מיי' פ"ב מהלכות שכנים הלכה יב ופ' יא מהלכות שמיטה ויובל הלכה כ סמג עשין קמח טוש"ע ח"מ סימן קעג סעיף ג:

עט ז [רב אלפס פ"ב דסוכה דף רמו]:

מוסף רש"י

ויצאו עליה עסיקין. עוררין, כמו (בראשית כו) התעשקו עמו (ב"מ יד.). **עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו.** אם לא נתן מעות (כתובות צג. וב"מ יד:). **אינו יכול לחזור בו.** ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה (ב"מ יד:) שהקרקע נקנה בחזקה כי א"ל חזק וקני ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות (כתובות צג.). **חייתא.** שק קטן, **דקיטרי.** מלא קשרים (שם וב"מ שם). **סברת וקבלת.** כדמי חמיסת כסף, כלומר נתרצית לאכול מעותיך מספק (כתובות צג.). **מכי דייש אמצרי.** לאו בהילוך מיירי אלא בהגבהת המיצר ודש הקרקע לתקן את המיצר ולחזקו דהיינו נעל וגדר (רשב"ם ב"ב ק.). **אפילו באחריות נמי.** מכרה לו אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין, ולא אמרינן סוף סוף עליה הדר ולטרוחי דיינא למה לן (כתובות צג.) אע"ג דסוף סוף עליה הדר אין יכול לחזור בו, שהמוכר מעכב עליו ולא מצי אמר הוא הואיל וסופך לשלם לי מעותי השתא דידי אעכבם (ב"מ יד:). **אחוי טירפך ואשלם לך.** כשיעמידון ויחבו בדין ויכתוב לך הדיין שטר טורף עלי שבדין טרפוה ממך בשבילי בא ואשלם לך, וכל כמה דלא עמדת בדין אימי ירא מהם (שם) אחוי טירפך, שטר טירפא מב"ד שכתבו לך שיצאה השדה מידך בדין ותחזור עלי לטרוף, וכל זמן שלא יצאה מידך לא אשלם, שהרבה עוררין שאין זוכין בדין (כתובות צג.). **ישיב.** כסף ישיב לבעליו, דהוה ליה למיכתב בעל הבור ישלם כסף לבעליו, ישיב דכתב רחמנא למה לי, הואיל וכבר כתיב ישלם, לרבות כל השבות (לעיל ז.). **ורב אסי אמר.** לא בטלה מחלוקת ליטול מחצה מחלק אחיו כרב, וגם לא ויתר כשמואל לגמרי, אלא נוטל רביע קרקע מצדה אחיו, דהיינו חצי חציו, או רביע יתן לו אחיו מעות דמצי א"ל אנא הוי מסליקנא ליה לבעל חוב בזוזי שהרי לא נתחייב לו אבי כי אם זוזי ולדידך נמי זוזי מסלימנא, וטעמא מפרש לקמיה דמספקא ליה אי כרב אי כשמואל וממון המוטל בספק חולקין (רשב"ם ב"ב קז.). **כיורשים הוו.** תורת יורשין יש עליהם לפרוע בין כלן חובת אביהן, דמשום חלוקה לא איסתלק מקרקעי דידהו מבעל חוב דאבוהון, דסבירא ליה לרב יש ברירה, הוברר הדבר שזוכה כל אחד בחלק הראוי לו ומשנא דלא לקחו זה מזה כלום, והוא הדין לענין חזרה ביובל, דאיכא למ"ד האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל, לרב אין מחזירין, וכיון דיורשין הוו הלכך מחצית חלקו יחזיר לו (שם). **האחים שחלקו לקוחות.** דלאין ברירה ונמצא שכל אחד נוטל חלק אחיו וכאילו החליפו זה במחלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וכיון דלקוחות נינהו הא ודאי כלוקח שלא באחריות דמו, כאילו אמרו זה לזה אינו מקבל אחריות חלקך עלי דמי, דמסתמא לא מקבלי, דלאע"ג דגבי מוכר קרקע לחברו קיי"ל אחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזבין קרקע ממכירה, דלא שדי איניש זוזי בכדי, אבל לגבי ירושה אמין דכל אחד נוטל חלקו, כההיא הנאה דלוהו לא מקבל אחריות על של חבירו גמר ומקנה ליה לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריותו עליו ולא משתעבד לו שדהו, כי היכי דלדידיה לא משתעבדא לחבירו (שם). **מספקא ליה אי כיורשין דמו.** וחייב להחזיר מחצית חלקו, כרב, דעל שניהם לפרוע חובת אביהן, **אי כלקוחות דמו.** ואינו חייב כלום, הלכך יפרע רביע לאחיו מן השדה הנשאר לו, דממון המוטל בספק חולקין, או רביע מעות יחזיר לו, דא"ל אנא הוו לי זוזי והוה מסליקנא ליה בזוזי, ובשביל עניותך לא אפסיד נחלתי. לשון אחר פירש רביע וקני בב"ק (ראה רש"י כאן) כו' ותפוס לשון ראשון, כך פירש רבינו וכן הוא שאין ממש בשלי לשון אחרון, דכל היכי דפליגי בגמרא אתא תנא או אתא אמורא [illegible] ספק לו הלכה כדברי מי מן השנים, הרי הוא בגיל לתפוס כדברי שניהם, במקום שסבירא ליה כי האי ומקצת ס"ל כאידך, אבל הכא [illegible]

מסורת הש"ס

א) לעיל ז. [וש"נ], ב) ב"ב קו., ג) [כתובות מה.], ד) [עי' פירש"י מה ב"מ יד: כתובות צג.], ה) מהרש"ם מ"ח, ו) [ועי' תוספות ב"ב לג: ד"ה אי דליכא ותוס' לקמן מו: ד"ה ה"נ].

◆

תורה אור השלם

1. בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לּוֹ: שמות כא לד

◆

גליון הש"ס

גמ' מספקא לי' אי כיורשים. עי' ב"ב סב ע"ב תוספות ד"ה אמר:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה משהחזיק כו' כ"ז שלא הלך כו'. נ"ב ור"ת מפרש שפירשו עם שלוחיו ע"ש: [ב] שם בא"ד וכלא נתן מעות איירי. נ"ב והמכ"ס מפרש אפילו בנתן מעות: [ג] בא"ד וא"ת ולימא. נ"ב לפי מ"ש בתוס' למטה ד"ה רב הונא כו' לא קשה מידי ועי' תוספות דב"מ יד א ד"ה עד:

◆

רבינו חננאל

פי' חייתא דקטירי נוד קשור מלא ולא ידוע אי מים או יין או שמן יש בו וקנית אותו במה שיש בו ונמצא מים כך זה. ורב הונא אמר [הא דאמרו ר"פ ור"ה בריה דר"י] כל מילי מיטב הוא לאו א) דוקא אלא או כסף או מיטב. ואותיב עליה רב נחמן ישיב לרבות שוה כסף ופריק ליה הכא במאי עסקינן בדלית ליה. ואמר ליה רב נחמן בדלית ליה פשיטא דאמרי אינשי ממרי רשוותך [פארי] אפרע [לקמן דף מו:]. ואמר ליה רב הונא מהו דתימא אמרינן ליה זיל טרח זבין ואייתי ליה [כסף] קמ"ל דלא. מהא שמעינן דלא מסלקינן לבעל חוב בארעא בשומא אלא היכא דקים לן דלית ליה ללוה מעות למיפרעיה אבל אי אית ליה מעות מחייבינן ליה למיפרעיה או לזבוני הוא ולאייתויי ליה מעותיו יש מי שאומר הני מילי בניזקין דכתיב בהו מיטב והאי דגרסי' בפרק הכותב לאשתו (דף פו.) אמר ליה ר"פ לרב חמא ודאי אמריתו משמיה דרבא מאן דמסיק זוזי בחבריה ואמר ליה שקול מן ארעתא אמרי' ליה זיל זבין ואייתי ליה ואמר ליה לא התם נמי בדקים לן ביה דלית ליה זוזי וכבר פירשנוהו בתחלת פרק המוכר פירות פי' יפה ומבואר. אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע למאי הלכתא לענין מיטב היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אסי. איתמר ב) ב' אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה מחלוקת וחוזרין וחולקין ב' החלקים הנשארים לב' חלקים. ושמואל אמר ויתר. רב אסי אמר נוטל האחד שנוטל חלקו רביע בקרקע ורביע במעות. ר' אסי מספקא ליה אי כרב ונוטל חלק כאחד מן השנים אי כשמואל ואינו נוטל כלום וכיון דמספקא ליה קיימא לן ממון המוטל בספק חולקין הלכך נוטל חצי חלקו המגיעו וזה החצי עוד מספקא ליה אי יורש הוי כרב וקרקע נוטל אי לוקח הוי כשמואל ומעות יש לו. הלכך זה החצי שנוטל מקבל רביע של חלקו מעות ורביע קרקע נמצא שני רביעים חצי ורב אסי תרתי מספקא ליה מעותיו אי לוקח שלא באחריות ולית ליה ולא מידי. טרינן כולי האי לפרושי טעמא דרב אסי אבל בהדיא פסקינן באחרית פרק האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והלכתא בטלה מחלוקת. אמר ר' זירא להידור מצוה עד שליש במצוה פי' אם נזדמן לו לולב בכסף ולולב אחר מהודר בכסף וחצי יש עליך להוסיף שליש בדמיו ולהתנאות במצות בלולב נאה. בעי רב אשי שליש מלבר שיהא הוא והשליש

א) פי' תוספות כאן ד"ה רב הונא. ב) כן הגי' גרי"ף: